

Okrugli stol: Oslobođanje križevačke vojarne i križevačke ratne postrojbe u Domovinskom ratu 1991-1995. godine

ĐURO ŠKVORC

Varaždinska ulica 34 A
HR-48260 Križevci

Koordinacija udruga Domovinskog rata Grada Križevaca uz suorganizaciju Križevaca i Povijesnog društva Križevci organizirala je okrugli stol na temu: Oslobođanje križevačke vojarne i križevačke ratne postrojbe u Domovinskom ratu 1991-1995. Dana 16. rujna 2011. u velikoj sali Gradske vijećnice u Križevcima organiziran je skup povodom dvadesete godišnjice oslobođanja križevačke vojarne, skladišta naoružanja i vojne opreme u Širokom Brezju pokraj Križevaca. Sudionici skupa bili su: general pukovnik Marijan Mareković, brigadni general u miru Rudi Stipčić, brigadir mr. sc. Darko Kereša, docent dr. sc. Ivica Miškulin, pukovnik u miru dr. sc. Ivica Hrastović, brigadir u miru Željko Topolovec, bojničnik u miru Vladimir Kolić, ecc. Božidar Štubelj, dipl. ing. Stjepan Palijan i prof. Ivan Peklić. Na skup su bili pozvani i pukovnik u miru Ivica Zgrebec, zapovjednik 117. koprivničko-križevačke brigade, pukovnik u miru Zvonko Beljo, zapovjednik 3/117. koprivničko-križevačke brigade, predsjednica Izvršnog vijeća Općine Križevci i Kriznog štaba Općine Križevci Ivana Sućec-Trakoštanec te bojničnik u miru Željko Capić, zapovjednik 145. taktičke grupe, ali nisu se odazvali pozivu. Moderator skupa bio je pukovnik u miru mr. sc. Đuro Škvorc.

Sudionike je u ime Koordinacije udruga Domovinskog rata Grada Križevaca pozdravio predsjedavajući koordinator, umirovljeni bojničnik Božidar Lazar. Izrazio je veliko zadovoljstvo zbog uvaženih sudionika i tiskanja knjige posvećene križevačkim ratnim postrojbama u Domovinskom ratu od 1991. do 1995. godine povodom dvadesete godišnjice oslobođanja vojarne »Kalnik«. Zahva-

lio je na financiranje okruglog stola i knjige lokalnoj križevačkoj vlasti na čelu s gradonačelnikom Brankom Hrgom, načelnicima okolnih općina i županijskoj vlasti.

Od sudionika najprije je govorio dr. sc. Ivica Hrastović, umirovljeni pukovnik Hrvatske vojske koji nas je uveo u problematiku rasprave. U uvodnom dijelu izlaganja bilo je riječi o događajima vezanim za raspad Jugoslavije i tadašnjem položaju Hrvatske. U drugom dijelu izlaganja osvrnuo se na teškoće stvaranja hrvatskih oružanih formacija i značaj rujanske vojno-civilne operacije 1991. godine, u Hrvatskoj poznatije pod nazivom »Rat za vojarne«. Srž njegova izlaganja bio je značaj pada 32. varaždinskog korpusa JNA kojim je oslobođena sjeverozapadna Hrvatska i naoružana HV koja se uspjela oduprijeti agresorskoj sili Srbije, Crne Gore i JNA. U naoružanju HV-a značajnu ulogu imali su i Križevci. Oružjem i opremom iz vojarne »Kalnik« i zauzetog skladišta u Širokom Brezju naoružali su mnoge postrojbe HV-a širom Hrvatske, osobito pripadnike HV-a u susjednim gradovima koji su se laše oduprijeli pripadnicima 32. korpusa JNA.

Od domaćih sudionika prvi je govorio dipl. ing. Stjepan Palijan, u tim sudbonosnim ratnim danima predsjednik skupštine Općine Križevci. U svom izlaganju naveo je probleme s kojima se sretala tadašnja križevačka vlast. Naglasio je značaj vojarne »Kalnik« u kojoj je bila stacionirana jaka protuoklopna postrojba JNA iz sastava 32. varaždinskog korpusa. Vojarna nije borbeno djelovala u spomenutim rujanskim danima zahvaljujući mudrosti naših pregovarača, opovrgavanju srpske

promidžbe da ćemo pobiti žene oficira i podoficira (vojnici su drugi dan blokade vojarne »Kalnik« dozvolili ženama oficira i podoficira da ih posjete) i nedozvoljavanju našim pripadnicima da se osvećuju zbog pogibelji dvojice naših pripadnika 16. rujna kod Šumarije. Istaknuo je i dvije važne komponente koje su krasile Križevčane: zajedništvo na tragu politike pomirenja Franje Tuđmana i njihov velik odaziv u ratne postrojbe, unatoč malom broju stanovnika i udaljenosti Križevaca od prve crte bojišnice.

Od domaćih sudionika drugi je izlaganje održao inženjer Božidar Štubelj, prvi križevački načelnik Policijske postaje Križevci. Kronološki je izložio djelovanje Policijske postaje Križevci tijekom Domovinskog rata i odlaske križevačkih policajaca na banovinsko i pakračko-lipičko bojište. Naglasio je da bi zadaće Postaja teško provela da nije imala suradnike koji su dobro poznavali policijski posao i policajce koji su profesionalno obavljali svoju dužnost.

Profesor Ivan Peklić, križevački povjesničar, prikazao je rad civilnih službi u Križevcima koje su djelovale tijekom Domovinskog rata. Osvrnuo se tako na rad Službe za civilnu zaštitu, Crvenog križa, Radiopostaje Križevci, Službe za motrenje i obavješćivanje te zbrinjavanje i školovanje djece iz Slavenskog Broda 1991. godine. Naglasio je da su spomenute službe u vrijeme rata bile posebno aktivne, ali i da ih je bilo još.

Umirovljeni brigadir Željko Topolovac prvi dio svoga izlaganja posvetio je oslobađanju križevačkih vojnih objekata u rujnu 1991. godine. Budući da je prije izlaska iz JNA i prelaska na hrvatsku stranu obnašao dužnost načelnika stožera 411. mješovitog protuoklopnog artiljerijskog puka, dobro je poznao unutrašnju snagu JNA u Križevcima. Nakon njegova odlaska 14. rujna 1991. godine, JNA u Križevcima napustio je velik broj građanskih lica, podoficira i oficira. Naglasio je važnost dokumenta Zapisnik minskih polja u skladištu oružja i streljiva u šumi Široko Brezje koji je olakšao razminiranje nakon oslobađanja. Drugi dio izlaganja bio je posvećen zadaći formiranja mješovitog protuoklopnog artiljerijskog

puka krajem rujna u Križevcima, razlozima odlaska divizionu iz Križevaca prema Čazmi 29. rujna 1991. sa zadaćom sprečavanja spajanja 265. mehanizirane brigade sa snagama Banjalučkog korpusa te događanjima vezanim za njegov dolazak na prostor novljanske bojišnice. Na novljanskoj bojišnici divizion je proveo 275 dana, poginulo je sedam pripadnika, a ranjeno sedamnaest.

Ratni zapovjednik 4/117. koprivničko-križevačke brigade Vladimir Kolić, istaknuo je značaj oslobađanja križevačkih vojnih objekata u trenutku kad su u svim okolnim gradovima bile snage 32. korpusa JNA i naoružanja iz križevačkih vojnih objekata nesebično danog hrvatskim braniteljima širom Lijepe Naše, osobito braniteljima u Bjelovaru, Novom Marofu itd. Podsjetio je da se danas malo govori o Narodnoj zaštiti u cjelini i njezinoj ulozi u počecima rata, posebice u akcijama oslobađanja vojnih objekata JNA. Sama 4. bojna brigada imala je 527 pripadnika koji su od veljače do srpnja 1992. bili na pakračkoj bojišnici.

Docent Ivica Miškulin, profesor povijesti na Hrvatskom katoličkom sveučilištu u Zagrebu govorio je o UNPROFOR-u, posebno se osvrnuvši na sektore Zapad i Sjever. Iznio je zanimljivu tezu da je nakon kolovoza 1991. godine Domovinski rat imao tri sudionika: hrvatske obrambene snage, snage agresora i snage međunarodne zajednice. Međunarodne snage bile su specifičan sudionik zbog vrlo visokog stupnja odlučivanja, pogotovo od jeseni 1991. godine. Od listopada 1991. interesi UN-a bili su istovjetni interesima osobe s najvećim utjecajem na tijek sukoba u cjelokupnoj Hrvatskoj, srpskog čelnika Slobodana Miloševića. Odbacivši mirovni prijedlog Europske zajednice u listopadu 1991., mirovnim vojnim snagama UN-a koje su došle prema Vanceovu planu, uspio je donekle ublažiti zatečeno stanje. Okupirani hrvatski teritoriji koji su trebali su biti sastavni dio buduće srpske države, zadovoljavali su srpske interese. Milošević je bio svjestan činjenice da se okupirana područja Hrvatske ne mogu očuvati ako se ne ostvari pobjeda u budućem ratu u Bosni i Hercegovini na koji se Srbija pripremala. Za ostvarenje tog nauma trebala joj je JNA iz Hrvatske. Hrva-

tska je u tom sukobu bila mlađi partner i kao takva bila je prisiljena na dolazak Ujedinjenih naroda. No, Hrvatska je dobro iskoristila nastalo stanje, stvorila je vojsku koja je u konačnici u Bljesku i Oluji oslobodila veće dijelove okupiranog područja, promijenila odnos snaga u ljeto 1995. godine u Bosni i Hercegovini i dovela do mirovnih pregovora koji su završili mirom u Daytonu. Miškulin je govorio i o neučinkovitosti UNPROFOR-a, ponašanju Plavih kaciga na terenu, posebice u sektorima Sjever i Zapad.

Umirovljeni brigadni general Rudi Stipčić, zapovjednik Operativne grupe »Posavina«, izlaganje je započeo strategijskim zamislima vojnoga vrha JNA kojima je Hrvatska trebala biti bačena na koljena. Naveo je čimbenike koji su spriječili uništenje Hrvatske, pitajući se koju je ulogu u svemu tome imala zapadna Slavonija. Kronološki obrazlažući tijekom događaja i jesensko-zimskih borbi od 1991. godine do Sarajevskog primirja, istaknuo je neke bitne elemente. Naglasio je da je Operativna grupa »Posavina« napadala isključivo snage JNA ojačane pojedinim snagama paravojskih postrojbi. Za razliku od toga, Operativna zona Bjelovar u čijem su sastavu bile Operativna grupa Pakrac i sve ostale postrojbe, napadala je pobunjene srpske paravojske formacije zapadne Slavonije. Podsjetio je da je HV u operacijama Otkos, Orkan i Papuk 91. ostvarila najveću pobjedu, a JNA u zapadnoj Slavoniji doživjela najveći i najteži poraz u Domovinskom ratu. Agresorima i političkim svjetskim čimbenicima pokazala je odlučnost u oslobađanju okupiranih područja i spremnost hrvatske oružane snage u izvršenju svake zadaće koju pred nju postavi vrhovništvo, bez obzira na nedovoljnu opremu i naoružanje.

Brigadir mr. sc. Darko Kereša, vojni ataše HOS-a u Budimpešti, od rujna 1993. do kraja rata

zapovjednik 15. POtrbr iz Križevaca, osvrnuo se na razvoj i djelovanje dijelova brigade u operacijama Bljesak, Oluja i Feniks. Istaknuo je da je brigada bila jedna od rijetkih s djelatno-ročnom komponentom i pričuvom, a u završnim operacijama 1995. godine imala je čak 1 671 pripadnika. Kereša je podsjetio s kakvim se teškoćama u ustrojavanju susreo njen prvi zapovjednik, brigadir Željko Topolovec, kakvi su bili bojni zapovjednici, danas pukovnici Antun Radmanić i Stevo Mladenović. Prisjetio se i nikad zaboravljenog dočeka koji su Križevčani organizirali u središtu grada pripadnicima brigade nakon povratka iz istočne Slavonije u rujnu 1995. godine.

Posljednji sudionik skupa bio je general pukovnik Marijan Mareković, danas glavni inspektor obrane Ministarstva obrane Republike Hrvatske, a u vrijeme rata zapovjednik 1. gardijske brigade i Zbornog područja. General Mareković podsjetio je na okolnosti u kojima se stvarala HV. Istaknuo je da se zaboravlja da je HV proistekla iz policije. Naglasio je značaj slanja oružja i streljiva iz Križevaca u ostale dijelove zemlje i opisao svoj susret s brigadirom Topolovcem na novljanskom bojištu početkom listopada 1991. godine. Također je naglasio značaj i doprinos križevačkog divizionu na području Novske te značaj 15. POtrbr u operacijama Bljesak i Oluja. Osvrnuo se i na jedan zaboravljen, ali bitan detalj za uspjeh integracije istočne Slavonije u ustavnopravni poredak Republike Hrvatske-činjenicu da je 30 000 vojnika predvođenih s 4 gardijske brigade zauzelo položaje u istočnoj Slavoniji i krenulo u oslobađanje. Između ostalog, to je razlog mirne reintegracije, naglasio je. Pohvalio je Križevčane jer su obilježili sva mjesta pogibelji svojih suboraca i upravo predstavljenu knjigu »Križevačke ratne postrojbe u Domovinskom ratu 1991-1995. godine«.